TEISINGUMO TEISMO (dešimtoji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. gruodžio 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Viešieji pirkimai – Direktyva 2014/24/ES – 18 straipsnio 1 dalis – Vienodo požiūrio, skaidrumo ir proporcingumo principai – Sprendimas atšaukti konkursą – Dviejų konkurso dalyvių, kurie yra tas pats ekonominės veiklos vykdytojas, atskirai pateikti du ekonomiškai naudingiausi pasiūlymai – Konkurso laimėtojo atsisakymas pasirašyti sutartį – Perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti kito konkurso dalyvio pasiūlymą, nutraukti konkurso procedūrą ir paskelbti naują konkursą“

Byloje C-769/21

dėl *Administratīvā rajona tiesa* (Rajono administracinis teismas, Latvija) 2021 m. gruodžio 13 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. gruodžio 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

AAS „BTA Baltic Insurance Company“

prieš

Iepirkumu uzraudzības birojs,

Tieslietu ministrija

TEISINGUMO TEISMAS (dešimtoji kolegija),

kurį sudaro dešimtosios kolegijos pirmininko pareigas einantis penktosios kolegijos pirmininkas E. Regan (pranešėjas), teisėjai I. Jarukaitis ir Z. Csehi,

generalinis advokatas G. Pitruzzella,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– AAS „BTA Baltic Insurance Company“, atstovaujamos *advokāts* M. Brizgo,

– Latvijos vyriausybės, atstovaujamos J. Davidoviča ir K. Pommere,

* Proceso kalba: latvių.

– Europos Komisijos, atstovaujamos P. Ondrůšek, A. Sauka ir G. Wils,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18 (OL L 94, 2014, p. 65), 18 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *AAS BTA Baltic Insurance Company* (toliau – *Baltic*) ginčą su *Tieslietu ministrija* (Teisingumo ministerija, Latvija) ir *Iepirkumu uzraudzības birojs* (Viešųjų pirkimų priežiūros tarnyba, Latvija) dėl sprendimo nutraukti sveikatos draudimo paslaugų viešojo pirkimo procedūrą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 2014/24 18 straipsnio „Pirkimų principai“ 1 dalyje numatyta:

„Perkančiosios organizacijos ekonominės veiklos vykdytojus vertina vienodai ir jų nediskriminuoja, jos veikia skaidriai ir vadovaujasi proporcingumo principu.“

<…>“

4 Šios direktyvos 55 straipsnio „Kandidatų ir dalyvių informavimas“ 1 dalyje numatyta:

„Perkančiosios organizacijos kiekvienam kandidatui ir konkurso dalyviui nedelsiant praneša apie priimtus sprendimus dėl preliminariosios sutarties sudarymo, sutarties skyrimo [sudarymo] ar leidimo dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, įskaitant sprendimo nesudaryti preliminariosios sutarties, neskirti [nesudaryti] sutarties, dėl kurios buvo paskelbtas kvietimas dalyvauti konkurse, pradėti procedūrą iš naujo arba netaikyti dinaminės pirkimo sistemos motyvus.“

Latvijos teisė

5 2016 m. gruodžio 15 d. *Publisko iepirkumu likums* (Viešųjų pirkimų įstatymas) (*Latvijas Vēstnesis*, 2016, Nr. 254) 2 straipsnyje numatyta:

„Šiuo įstatymu siekiama užtikrinti:

1) pirkimų skaidrumą;

2) laisvą tiekėjų konkurenciją, taip pat vienodą ir teisingą požiūrį į juos;

3) efektyvų perkančiosios organizacijos išteklių naudojimą, kuo labiau sumažinant jos riziką.“

6 2017 m. vasario 28 d. *Ministru kabineta noteikumu Nr. 107 „Iepirkuma procedūru un metu konkursu norises kārtība“* (Ministrų tarybos dekretas Nr. 107 dėl viešųjų pirkimų ir konkursų procedūrų) (*Latvijas Vēstnesis*, 2017, Nr. 4523) ir 24 punktuose numatyta:

„23. Jeigu dalyvis, su kuriuo nuspręsta sudaryti viešojo pirkimo sutartį, atsisako ją sudaryti su perkančiąja organizacija, pirkimo komisija gali nuspręsti viešojo pirkimo sutartį sudaryti su kitu dalyviu, pateikusiu ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, arba nutraukti pirkimo procedūrą neatrinkus nė vieno pasiūlymo. Jeigu buvo priimtas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį su kitu dalyviu, pateikusiu ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, tačiau šis dalyvis atsisako sudaryti tą sutartį, pirkimo komisija priima sprendimą nutraukti pirkimo procedūrą neatrinkus nė vieno pasiūlymo.

24. Prieš priimdama sprendimą sudaryti viešojo pirkimo sutartį su kitu ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu dalyviu pirkimo komisija įvertina, ar šis dalyvis ir iš pradžių atrinktas dalyvis, kuris atsisakė sudaryti tokią sutartį su perkančiąja organizacija, laikytini tuo pačiu ekonominės veiklos vykdytoju. Prireikus pirkimo komisija gali prašyti kito dalyvio patvirtinti ir, jei reikia, pateikti įrodymus, kad jis ir iš pradžių atrinktas dalyvis neturi būti laikomi tuo pačiu ekonominės veiklos vykdytoju. Jeigu kitas dalyvis ir iš pradžių atrinktas dalyvis turi būti laikomi tuo pačiu ekonominės veiklos vykdytoju, pirkimo komisija priima sprendimą nutraukti pirkimo procedūrą neatrinkus nė vieno pasiūlymo.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

7 Teisingumo ministerija, veikdama kaip perkančioji organizacija, paskelbė konkursą dėl sveikatos draudimo, skirto jos ir *Valsts zemes dienests* (Nacionalinė kadastro tarnyba, Latvija), *Datu valsts inspekcija* (Nacionalinė duomenų apsaugos tarnyba, Latvija), *Maksātnespējas kontroles dienests* (Bankroto kontrolės tarnyba, Latvija) ir *Patentu valde* (Latvijos patentų biuras) darbuotojams, įsigijimo.

8 Keli dalyviai, tarp jų *Baltic* ir *Compensa Life Vienna Insurance Group SE Latvijas filiāle* (toliau – *Compensa*), pateikė pasiūlymus, tikėdamiesi, kad su jais bus sudaryta ši viešojo pirkimo sutartis.

9 2020 m. lapkričio 19 d. sprendime Teisingumo ministerijos pirkimo komisija konstatavo, kad *Compensa* pateiktas pasiūlymas buvo ekonomiškai naudingiausias. Tačiau ši bendrovė atsisakė sudaryti sutartį.

10 2020 m. gruodžio 1 d. sprendime ši pirkimo komisija nurodė, kad *Baltic* yra kita tinkama dalyvė, su kuria galima sudaryti sutartį, ir, remdamasi 2017 m. vasario 28 d. Dekreto Nr. 107 24 punktu, pareikalavo pateikti patvirtinimą ir įrodymus, kad *Baltic ir Compensa* neturi būti laikomos viena ir ta pačia ekonominės veiklos vykdytoja.

11 Atsakydama į šį prašymą *Baltic* nurodė, kad ji ir *Compensa* turi būti laikomos ta pačia ekonominės veiklos vykdytoja, taip pat patvirtino, kad savo pasiūlymą parengė savarankiškai ir su *Compensa* jo nederino.

12 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo ministerijos pirkimo komisija, remdamasis 2017 m. vasario 28 d. Dekreto Nr. 107 23 punktu, 2020 m. gruodžio 9 d. sprendimu nutraukė viešojo pirkimo procedūrą.

13 2020 m. gruodžio 16 d. Teisingumo ministerija pradėjo naują sutarties sudarymo procedūrą.

14 Viešųjų pirkimų priežiūros tarnyba, gavusi *Baltic* skundą, 2021 m. sausio 21 d. sprendimu patvirtino 2020 m. gruodžio 9 d. sprendimą. Ji nurodė, kad pagal 2017 m. vasario 28 d. Dekreto Nr. 107 24 punktą perkančioji organizacija tam, kad užkirstų kelią galimybei, jog pasiūlymus pateikusios tos pačios grupės įmonės imtųsi suderintų veiksmų, privalo nutraukti viešojo pirkimo procedūrą, jeigu nustato, kad iš pradžių atrinktas konkurso dalyvis, kuris atsisakė sudaryti sutartį su perkančiąja organizacija, ir kitas dalyvis turi būti laikomi tuo pačiu ekonominės veiklos vykdytoju. Be to, Viešųjų pirkimų priežiūros tarnybos teigimu, perkančioji organizacija pagal šio dekreto 23 punktą bet kuriuo atveju turi teisę nutraukti viešojo pirkimo procedūrą, jeigu konkurso laimėtojas atsisako sudaryti sutartį su perkančiąja organizacija, nes joks kitas dalyvis neturi subjektinės teisės reikalauti, kad būtų pripažintas konkurso laimėtoju.

15 *Baltic* pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Administratīvā rajona tiesa* (Rajono administracinis teismas, Latvija), siekdama, kad šis sprendimas būtų panaikintas.

16 *Baltic* nuomone, perkančioji organizacija privalėjo įvertinti jos paaiškinimus dėl dviejų bendrovių tarpusavio ryšio pobūdžio, taip pat dėl pasiūlymų rengimo ir taip užtikrinti teisingą pusiausvyrą, kiek tai susiję su visų Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnyje įtvirtintų principų laikymusi.

17 2017 m. vasario 28 d. Dekreto Nr. 107 24 punkte įtvirtinta prezumpcija, kad tos pačios grupės įmonės derino savo pasiūlymus siekdamos iškraipyti konkurenciją, yra neproporcinga ir pažeidžia tiek Direktyvoje 2014/24, tiek 2009 m. gegužės 19 d. Sprendime *Assitur* (C-538/07, EU:C:2009:317) įtvirtintus principus.

18 *Baltic* teigimu, tai, kad iš pradžių atrinktos konkurso dalyvės pasiūlymo suma buvo didesnė už jos pasiūlymo sumą, įrodo, kad pasiūlymai nebuvo derinami, todėl dėl pirmojo pasiūlymo atsiėmimo grupės bendrovės negalėjo gauti kokios nors naudos.

19 Viešųjų pirkimų priežiūros tarnyba savo ruožtu mano, kad 2009 m. gegužės 19 d. Sprendime *Assitur* (C-538/07, EU:C:2009:317) nagrinėta tik susijusių įmonių teisė dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje ir pateikti pasiūlymus, kuri nagrinėjamu atveju nebuvo apribota.

20 Šį atvejį reikėtų skirti nuo atvejo, kai perkančioji organizacija privalo nutraukti viešojo pirkimo procedūrą, jeigu konkurso laimėtojas atsisako sudaryti viešojo pirkimo sutartį. Pirmuoju atveju, nurodytu 2009 m. gegužės 19 d. Sprendime *Assitur* (C-538/07, EU:C:2009:317), perkančioji organizacija, atmetusi susijusių įmonių pasiūlymus, pasirinktų kitą pasiūlymą ir viešojo pirkimo pabaigoje būtų sudaryta sutartis; antruoju atveju perkančioji organizacija nutrauktų viešojo pirkimo procedūrą, neatrinkusi jokio pasiūlymo, o tai atkurtų konkurenciją, sudarant galimybes visiems naujiems dalyviams dalyvauti konkurse.

21 Be to, Teisingumo ministerija teigia, kad bet kuriuo atveju 2017 m. vasario 28 d. Dekreto Nr. 107 23 punkte perkančiajai organizacijai suteikiama diskrecija tęsti sutarties sudarymo procedūrą tuo atveju, jei konkurso laimėtojas atsisako sudaryti atitinkamą sutartį.

22 *Administratīvā rajona tiesa* (Rajono administracinis teismas) nuomone, jo nagrinėjamos bylos baigtis priklauso nuo to, ar vienintelė aplinkybė (nagrinėjamu atveju neginčyta), kad *Baltic* ir *Compensa* turi būti laikomos viena ir ta pačia ekonominės veiklos vykdytoja, turi įtakos perkančiosios organizacijos teisei nuspręsti nutraukti viešojo pirkimo procedūrą.

23 Šis teismas teigia, kad valstybė narė iš tikrųjų turi didelę diskreciją numatyti galimybę priimti sprendimą atšaukti konkursą. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, įtvirtintos 2014 m. gruodžio 11 d. Sprendime *Croce Amica One Italia* (C-440/13, EU:C:2014:2435, 33–35 punktai), atšaukimo pagrindai gali būti grindžiami priežastimis, susijusiomis su vertinimu, ar viešojo intereso požiūriu tikslinga užbaigti iki galo pirkimo procedūrą, be kita ko, atsižvelgiant į galimą ekonominių sąlygų, faktinių aplinkybių arba atitinkamos perkančiosios organizacijos poreikių pasikeitimą.

24 Vis dėlto nagrinėjamu atveju iš nurodytų faktinių aplinkybių matyti, kad perkančioji organizacija, nepaisydama konkurso laimėtojos atsisakymo sudaryti sutartį, ketino tęsti viešojo pirkimo procedūrą, nes nusprendė sutartį sutaryti su kita ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusia konkurso dalyve. Iš tikrųjų perkančiosios organizacijos poreikiai nepasikeitė (tai patvirtina naujos viešojo pirkimo procedūros pradėjimas), ir kitas pasiūlymas atitiko perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus. Vis dėlto ji, taikydama 2017 m. vasario 28 d. Dekreto Nr. 107 24 punktą, nutraukė viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrą motyvuodama tuo, kad atitinkamos dvi dalyvės turėjo būti laikomos viena ir ta pačia ekonominės veiklos vykdytoja.

25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar tokios nacionalinės teisės normos atitinka viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūroms taikomus Sąjungos teisės principus.

26 Iš tikrųjų pagal šias normas nedraudžiama įmonėms, kurias sieja kontrolės santykiai arba kurios yra tarpusavyje susijusios, dalyvauti toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje. Vadinasi, jos atitinka Teisingumo Teismo jurisprudenciją, suformuotą, be kita ko, 2009 m. gegužės 19 d. Sprendime *Assitur* (C-538/07, EU:C:2009:317, 29 ir 30 punktai) ir 2018 m. vasario 8 d. Sprendime *Lloyd's of London* (C-144/17, EU:C:2018:78, 34–36 punktai), pagal kurią Sąjungos teisė draudžia nacionalinės teisės normas, kuriose numatytas absoliutus draudimas kontrolės santykių siejamoms ar tarpusavyje susijusioms įmonėms tuo pačiu metu kaip konkurentėms dalyvauti tame pačiame konkurse, nepaliekant joms galimybės įrodyti jų pasiūlymų nepriklausomumo, nes tokios nuostatos prieštarauja Sąjungos suinteresuotumui, kad kuo daugiau dalyvių galėtų dalyvauti viešuosiuose pirkimuose.

27 Vis dėlto iš tos pačios jurisprudencijos matyti, kad įmonės, tarp kurių yra kontrolės santykiai ar kurios tarpusavyje susijusios, turi teisę, kad su jomis būtų sudaryta viešojo pirkimo sutartis, dėl kurios organizuotoje procedūroje jos dalyvavo. Tačiau pagal 2017 m. vasario 28 d. Dekreto Nr. 107 24 punktą perkančiajai organizacijai draudžiama sudaryti viešojo pirkimo sutartį su kitu dalyviu, jeigu jis ir iš pradžių atrinktas konkurso dalyvis, kuris atsiėmė savo pasiūlymą, yra vienas ir tas pats ekonominės veiklos vykdytojas. Tokios normos iš esmės grindžiamos nenuginčijama prezumpcija, kad abu konkurso dalyviai susitarė ir kad konkurso laimėtojas atšaukė savo pasiūlymą dėl šios priežasties.

28 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės normos – nepaisant didelės valstybių narių diskrecijos numatyti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros nutraukimo atvejus tokiomis aplinkybėmis, kai perkančiosios organizacijos poreikiai nepasikeitė ir kai kitas pasiūlymas atitinka perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus, – nesuderinamos su
Direktyvos 2014/24 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtintais principais, visų pirma valstybių narių pareiga visus ekonominės veiklos vykdytojus vertinti vienodai ir jų nediskriminuoti, taip pat vadovautis proporcingumo principu. Nagrinėjamos viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros stadija

neturi reikšmės taikant šio sprendimo 26 punkte primintą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, nes ši jurisprudencija taip pat taikoma sprendimui nutraukti šią procedūrą. Vadinasi, pagal šias teisės normas atitinkamam konkurso dalyviui turėtų būti palikta galimybė įrodyti savo pasiūlymo nepriklausomumą.

29 Šiomis aplinkybėmis *Administratīvā rajona tiesa* (Rajono administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar su [Direktyvos 2014/24] 18 straipsnio 1 dalyje apibrėžtais viešųjų pirkimų principais, visų pirma valstybių narių pareiga vienodai ir nediskriminuojant vertinti ekonominės veiklos vykdytojus, taip pat proporcingumo principu, suderinamos nacionalinės teisės normos, kuriose perkančiajai organizacijai nustatyta imperatyvi pareiga nutraukti viešojo pirkimo procedūrą, jei nustatoma, kad iš pradžių konkursą laimėjęs konkurso dalyvis, kuris atsisakė sudaryti viešojo pirkimo sutartį su perkančiąja organizacija, ir kitas konkurso dalyvis, pateikęs perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus atitinkantį pasiūlymą, turi būti laikomi tuo pačiu ekonominės veiklos vykdytoju?“

Dėl prejudicinio klausimo

30 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar bendrieji Sąjungos teisės principai, kaip antai, be kita ko, vienodo požiūrio ir proporcingumo principai, kaip jie suprantami pagal Direktyvos 2014/24 18 straipsnio 1 dalį, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias perkančioji organizacija privalo nutraukti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrą tuo atveju, jei dėl pateikto ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo iš pradžių atrinktas dalyvis atsisako sudaryti sutartį, o kitas ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs dalyvis ir tas pirmasis dalyvis yra tas pats ekonominės veiklos vykdytojas.

31 Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad, kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, pagal Sąjungos teisę valstybėms narėms nedraudžiama numatyti
Direktyvos 2014/24 55 straipsnio 1 dalyje nurodytos galimybės priimti sprendimą atšaukti konkursą jį grindžiant priežastimis, susijusiomis su vertinimu, ar viešojo intereso požiūriu tikslinga užbaigti iki galo pirkimo procedūrą, atsižvelgiant, be kita ko, į galimą ekonominių sąlygų, faktinių aplinkybių arba atitinkamos perkančiosios organizacijos poreikių pasikeitimą, jeigu atitinkamos sutarties sudarymo procedūros pabaigoje lieka tik vienas dalyvis, galintis įvykdyti šią sutartį (šiuo klausimu žr. 2014 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Croce Amica One Italia*, C-440/13, EU:C:2014:2435, 35 punktą).

32 Vis dėlto toks sprendimas atšaukti konkursą turi būti priimtas laikantis Sąjungos teisės normų, visų pirma bendrųjų Sąjungos teisės principų, kaip antai vienodo požiūrio, skaidrumo ir proporcingumo principų, kurie taip pat numatyti Direktyvos 2014/24 18 straipsnio 1 dalyje (šiuo klausimu žr. 2002 m. birželio 18 d. Sprendimo *HI*, C-92/00, EU:C:2002:379, 42 ir 45–47 punktus ir 2014 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Croce Amica One Italia*, C-440/13, EU:C:2014:2435, 33, 34 ir 36 punktus).

33 Nagrinėjamu atveju akivaizdu, kad tokiomis nacionalinės teisės normomis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias perkančioji organizacija privalo nutraukti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrą šio sprendimo 30 punkte nurodytomis aplinkybėmis, siekiama išvengti bet kokio galimo susitarimo tarp toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje dalyvaujančių

įmonių, pateikusių pasiūlymus, ir taip išsaugoti pakankamą konkurencijos lygį, kad būtų užtikrintas vienodas kandidatų vertinimas ir skaidri procedūra (pagal analogiją žr. 2018 m. vasario 8 d. Sprendimo *Lloyd's of London*, C-144/17, EU:C:2018:78, 31 punktą).

34 Vis dėlto, remiantis proporcingumo principu, kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, tokiomis teisės normomis neturi būti viršijama tai, kas būtina šiems tikslams pasiekti (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 8 d. Sprendimo *Lloyd's of London*, C-144/17, EU:C:2018:78, 32 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

35 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Sąjungos teisės normos viešojo pirkimo srityje buvo priimtos siekiant sukurti vidaus rinką, kurioje būtų užtikrinamas laisvas judėjimas ir panaikinami konkurencijos apribojimai (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 8 d. Sprendimo *Lloyd's of London*, C-144/17, EU:C:2018:78, 33 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

36 Šiomis aplinkybėmis Sąjungos teise siekiama užtikrinti, kad konkurse dalyvautų kuo daugiau dalyvių (2018 m. vasario 8 d. Sprendimo *Lloyd's of London*, C-144/17, EU:C:2018:78, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

37 Tuo remiantis darytina išvada, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją automatiškas kandidatų ar dalyvių, kuriuos sieja kontrolės santykiai su kitais kandidatais ar dalyviais arba kurie su jais kitaip susiję, pašalinimas viršija tai, kas būtina, kad būtų užkirstas kelias susitarimams ir atitinkamai užtikrintas vienodo požiūrio taikymas ir skaidrumo pareigos laikymasis. Iš tiesų toks automatiškas pašalinimas, kiek jis prilygsta nenuginčijamai prielaidai, kad atitinkami įmonių, kurias sieja kontrolės arba kitokios tarpusavio sąsajos santykiai, pasiūlymai dėl tos pačios sutarties yra tarpusavyje susiję, ir dėl to iš šių kandidatų ar dalyvių atimama galimybė įrodyti jų pasiūlymų nepriklausomumą, neatitinka Sąjungos suinteresuotumo užtikrinti, kad konkurse dalyvautų kuo daugiau dalyvių (2018 m. vasario 8 d. Sprendimo *Lloyd's of London*, C-144/17, EU:C:2018:78, 35 ir 36 punktas).

38 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, kad įmonių grupės gali būti įvairių formų ir turėti skirtingų tikslų, o tai nebūtinai reiškia, kad kontroliuojamos įmonės neturi jokios autonomijos įgyvendindamos savo prekybos politiką ir vykdydamos savo ekonominę veiklą, be kita ko, kai dalyvauja ir viešojo pirkimo procedūrose. Iš tikrųjų tos pačios grupės įmonių santykius gali reglamentuoti specialios nuostatos, galinčios užtikrinti tiek nepriklausomumą, tiek konfidencialumą rengiant pasiūlymus, kuriuos tuo pačiu metu pateiks atitinkamos įmonės vykstant tai pačiai konkurso procedūrai (2018 m. vasario 8 d. Sprendimo *Lloyd's of London*, C-144/17, EU:C:2018:78, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

39 Taigi tam, kad būtų paisoma proporcingumo principo, perkančioji organizacija turi išnagrinėti ir įvertinti faktines aplinkybes, kad nustatytų, ar tarp dviejų subjektų egzistuojantys santykiai šiuo atveju turėjo konkrečios įtakos atitinkamam per tą pačią viešojo pirkimo procedūrą pateiktų pasiūlymų turiniui, nes tokios įtakos, kad ir kokia būtų jos forma, konstatavimo pakanka, kad minėtos įmonės galėtų būti pašalintos iš atitinkamos procedūros (2018 m. vasario 8 d. Sprendimo *Lloyd's of London*, C-144/17, EU:C:2018:78, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

40 Ši jurisprudencija, suformuota dėl nacionalinės teisės normų, kuriose numatytas automatiškas pašalinimas iš viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros, taip pat taikoma tokioms nacionalinės teisės normoms, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias perkančioji organizacija privalo nutraukti tokią procedūrą paskutiniame sutarties sudarymo etape.

41 Iš tiesų, tokios teisės normos, nors, be abejo, automatiškai neužkerta kelio dalyviams, kurie yra tas pats ekonominės veiklos subjektas, dalyvauti toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje, turi analogišką poveikį.

42 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad nacionalinėse teisės normose, kaip antai nagrinėjamose pagrindinėje byloje, numatant automatišką viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros užbaigimą, kai dėl pateikto ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo iš pradžių atrinktas konkurso dalyvis pasitraukia, o antroje laimėtojų sąrašo vietoje esantis dalyvis, kuris pateikė kitą ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, ir pirmasis dalyvis yra tas pats ekonominės veiklos vykdytojas, įtvirtinama nenuginčijama prezumpcija, kad šie konkurso dalyviai tarėsi rengdami savo pasiūlymus arba juos pateikę vien dėl to, kad jie yra tas pats ekonominės veiklos subjektas, nesant galimybės įrodyti jų pasiūlymų nepriklausomumo.

43 Tokios nacionalinės teisės normos, taikomos procedūros etapui, per kurį buvo atskleista pasiūlymų eilė ir jų turinys, juo labiau prieštarauja Sąjungos suinteresuotumui užtikrinti, kad kuo daugiau dalyvių dalyvautų konkurse, ir proporcingumo principui.

44 Iš tiesų dėl šių teisės normų ne tik gali būti atgrasytos tai pačiai grupei priklausančios bendrovės pateikti konkuruojančius pasiūlymus vykstant viešojo pirkimo procedūrai, nes pirmųjų dviejų vietų joms suteikimas automatiškai lemtų tai, kad, pasitraukus pirmoje vietoje esančiai bendrovei, būtų automatiškai nutraukta tiek ši procedūra, tiek paskesnės procedūros, taip iš jų faktiškai atimant bet kokią galimybę konkuruoti vykstant tokiai viešojo pirkimo procedūrai, bet taip pat, atrodo, gali savaime padidėti konkurencijos iškraipymo rizika, nes pasiūlymų eilės ir jų turinio atskleidimas pirmosios procedūros pabaigoje gali padėti dalyviams susitarti vykstant kitai procedūrai.

45 Nors tiesa, kad dėl pateikto ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo iš pradžių atrinkto konkurso dalyvio pasitraukimas, kai kitą ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs dalyvis ir tas pirmasis dalyvis yra tas pats ekonominės veiklos vykdytojas, galėtų būti antikonkurencinio susitarimo įrodymas, nes toks pasitraukimas gali būti grindžiamas noru, kad būtų atrinktas grupės (vertinamos bendrai) pateiktas geriausias pasiūlymas, vis dėlto šiuo klausimu negali būti įtvirtinta jokia nenuginčijama prezumpcija, kitaip šie dalyviai netektų galimybės įrodyti savo pasiūlymų nepriklausomumo.

46 Šiomis aplinkybėmis į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip: proporcingumo principas, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2014/24 18 straipsnio 1 dalį, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias perkančioji organizacija privalo nutraukti viešojo pirkimo procedūrą tuo atveju, jei dėl pateikto ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo iš pradžių atrinktas dalyvis atsisako sudaryti sutartį, o kitas ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs dalyvis ir tas pirmasis dalyvis yra tas pats ekonominės veiklos vykdytojas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

47 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (dešimtoji kolegija) nusprendžia:

Proporcingumo principas, kaip jis suprantamas pagal 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18, 18 straipsnio 1 dalį,

turi būti aiškinamas taip:

pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias perkančioji organizacija privalo nutraukti viešojo pirkimo procedūrą tuo atveju, jei dėl pateikto ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo iš pradžių atrinktas dalyvis atsisako sudaryti sutartį, o kitas ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs dalyvis ir tas pirmasis dalyvis yra tas pats ekonominės veiklos vykdytojas.

Parašai.